

veliki škandal se ni mogel prikriti in je bilo vsed tega nekaj dijakov, menda pet, izključenih iz realke, a — če smo prav obveščeni — šele po ostrih kontroverzah, ker so nemškonacionalni profesorji nasprotovali izključenju.

Tako, kakor v nas, je tudi drugod. V Celovcu sta bila te dni izključena dva dijaka radi žaljenja Veličanstva, v Ljubljani istih pet dijakov radi pangermanske demonstracije. To govori jasno. Teh prežalostnih pojavov je kriv duh, kateri vlada na zavodih, duh nemškega nacionalizma, čegar razširjevalce je iskati mej profesorji.

Ako je vladi ta duh všeč na nemških zavodih, nas to nič ne briga, ali na zavodih, kateri se namenjeni tudi Slovencem ali celo v prvi vrsti Slovencem, kakor ljubljanska realka, tega duha ne smemo trpeti, ampak zastaviti moramo vse sile in porabiti ves svoj uplv, da ga zatremo. Zategadelj bo pri sklepanju o realčnem zakonu dolžnost dež. zboru, da ne zagotovi samo slovenske paralelke na ljubljanski realki, ampak da tudi zagotovi, da bo na realki vladal drug duh, kar se more zgoditi na ta način, da se določi v realčnem zakonu, da mora ravnatelj znati slovenski.

Kar se tiče nemškonacionalnih profesorjev je pa zadnji čas, da se že ganejo državni poslanci.

Politični pregled.

Državni zbor. — Poslanska zbornica zdaj ves teden ni imela seje. V seji 25. oktobra je dokončala razpravo o budgetnem provizoriju za prvo polovico t. l. in sicer sta govorila generalni govornik contra Hofman-Wellenhof in generalni govornik pro dr. Herold. V isti seji je ministerski predsednik odgovoril na interpelacijo glede kuge, kateri odgovor je dal povod dolgi in živahni razpravi v naslednji seji. Danes, v petek, ima zbornica zopet sejo.

Vlada in desnica. — Razmerje mej vlado in desnico še vedno ni utrjeno. S Poljaki, s Slovenci, s Hrvati, z Malorusi in z nemško katoliško ljudsko stranko je vlada na čistem, ni pa še na čistem s Čehi. Ti so druge stranke poprej rotili na vse možne načine, naj ostanejo na strani vlade in naj nikar preveč ne zahtevajo, sedaj pa so sami najbolj sitni in stavljajo silne zahteve ter kažejo, da se ne udajo. Dokaz tega glasovanja o nagodbi, od katerega so se Čehi nalašč absutirali.

Razdvojena obstrukcija. — Nemške opozicijske stranke so se bile združile na skupno postopanje proti vladi. Ta skupnost se je razbila in nemške stranke so se zopet ločile. Uzrok temu je dalo postopanje veleposestnikov, ki so v nagodbenem odseku v družbi z Lahi in Mauthnerjeveci pripomogli desnici do večine. Ako bi bili oni glasovali proti nagodbi, bi ta ne bila prešla v specialno razpravo. Ti opozicijski so vladi na ta način izkazali veliko uslugo, a nemški nacionalci, ki so bili z novo taktiko že ves čas nezadovoljni, so se slastno oprijeli te prilike in razdrli skupno organizacijo nemških obstrukcijskih strank. Odslej hodile bodo nemške stranke vsaka svojo pot, a vse kaže, da se nacionalci zopet oklenejo hrupne opozicije.

Za novo večino. — Krščanski socialisti so začeli boj proti nemški katoliški ljudski stran in vse kaže, da ne brez uspeha. Krščanski socialisti so dobili na svojo stran mnogo duhovnikov. Položaj nemške katoliške ljudske stranke je vsled tega jako težaven in kdo ve, če je intransigentni elementi na posled ne iztisnejo iz desnice.

Ogerska. — Madjari se poganjajo za uvedanje madjarskega bogoslužja za unijatske Madjare. Teh unijatskih Madjarov, ki so vsi pomadjarjeni Rumuni in Malorusi, ni veliko. Komaj je madjarska vlada dobila zagotovilo, da s svojo zahtevno zmaga, takoj je storila korake, da vtihotapi madjarščino v vse unijatske cerkve na Ogerskem. V unijatski cerkvi se ravna jezik po narodnosti vernikov; kjer so verniki Rumuni, je cerkveni jezik rumunščina, kjer so Malorusi je staroslovenščina. Madjarska vlada je ukazala, da v prihodnje v matrike ni več upisovati narodnosti otrok, ker misli, da čim izgine izkaz o narodnosti, bo lahko s pomočjo pomadjarjenih unijatskih duhovnikov urinila v vse cerkve madjarščino. — Ogerski državni zbor še vedno ni mogel priti do dela, ker nadaljuje opozicija z obstrukcijo, vsled česar je vlada že v strahu, kaj da bo nagodbo.

Kreta. — Evropski admirali so turškemu guvernerju naznanili, da mora prenehati turška uprava na Kreti dne 4. novembra. Bržčas se to še ne zgodi. Kakor je Turčija obljubila, da umakne svojo vojsko s Krete, pa tega še vedno ni storila, tako bo tudi glede uprave postopala po stari svoji taktiki, toliko laglje, ker se evropske velesile še vedno niso zjediniše glede prihodnjega guvernerja. Ruski minister zunanjih del je te dni prav v tej zadevi posredoval v Parizu in na Dunaju v prid grškega princa Jurija, in, kakor se poroča, z uspehom.

Pruska. — Volitve v deželni zbor pruski so končale z uspehom konservativnih strank. Socijalni demokratje niso postavili svojih kandidatov, ter so se njih volilci pridružili raznim liberalnim strankam, katere pa vzlic skupnemu postopanju niso mogli preprečiti konservativne večine v dež. zboru.

Francija. — Skoro teden dnij je trajala ministerska kriza. Na Brissonovo mesto je stopil oportunist Dupuy, kateri je bil že večkrat ministerski predsednik. Sestavil je oportunistično ministerstvo. Vojni portfelj je prevzel stari Freycinet. Nova vlada se bo morala naslanjati na oportuniste in na monarhiste in bo torej samo druga izdaja Mélinevega ministerstva. Porodila se je ta vlada v jako kritičnem trenutku. Kasacijski dvor je namreč znano Dreyfusovo zadevo postavil v nov stadij. Po večdnevni razpravi je sklenil, naj se izvrši dopolnilna preiskava. Za to preiskavo je treba tistih tajnih dokumentov, katere hrani generalni štab in katerih neče dati iz rok, iz česar se sklepa, da bi ti tajni dokumenti mogli silno kompromitirati sam generalni štab. Položaj je vsled tega jako kritičen in vseobčno se meni, da stojimo na predvečer važnih in dalekosežnih dogodb.

Angleška. — Razpor mej Angleško in mej Francijo zaradi Fašode ob zgornjem Nilu se je poostril. Francoski major Marchand je poslal svoje poročilo v Pariz in na podlagi tega so se začela diplomatska posvetovanja in pogajanja, ki so pa imela samo ta uspeh, da je Angleška mobitizirala jeden del svojega brodovja. Sodi se, da hoče na ta način le demonstrirati in pritiskati na Francijo, da vzlic temu je pride do vojne.

Kaj provzroči krojaču največ škode in kako se je ubrani?

(Spisal M. Kunc.)

Geslo: Krojač, postani trd!

Da je izguba pri krojaču podedovana nesreča ali rakrana tega obrta, to se je že davno spoznalo in pripoznalo. Resnica je, da ga ni obrta, kateri bi moral hote ali nehote toliko riskirati, kakor krojaški obrt v

ožjem pravega in kakor oblačilni obrti sploh. Najsi je obleka prav tako potrebna, kakor stanovanje ali hrana, vendar izdajo ljudje zanjo najmanj radi denar in smatrajo ta izdatki enega najtežjih. Marsikaterega talmikavalirja je laglja pridobiti, da plača steklenico šampanjca, kakor da plača krojaču mesečni obrok. Bilo bi zanimivo, preiskovati, od kod ta slaba navada izvira. Dočim plačujejo ljudje hrano in stanovanja kaj radi, se smatra dolg pri krojaču kot nekaj, kar je samo po sebi razumljivo in se časih krojaču še zameri, ako se dovoli, najudaneje prositi plačila, seveda šele dolgo potem, ko je zapade plačilni rok.

Nihče se ne sramuje, biti krojaču kaj dolžan, najsi ve za to tudi ves svet; človeka pač sodijo po obleki a k večjemu se primeri še kaki dami, da se jej svet roga, ako svojih kril in klobučkov ni plačala. Gospodje stvarjenja pa so vzvišeni nad vse take malenkosti. To se je razvilo tekom časa in nekoliko so tega gotovo tudi krojači sami krivi. Odpraviti to razvado, ne bo tako lahko, kakor je bila nje vpeljava. Vzlic temu splošnemu nazoru pa ne gre, meriti vse tiste, ki jemljejo na upanje, enakim merilom. Ako izločimo tiste spoštovanja vredne odjemalce, kateri svojo dolžnost po možnosti izpolnujejo, potem ostaneta dve vrsti dolžnikov.

V prvo in boljšo vrsto spadajo tisti, ki imajo pri naročbi pošteni namen, plačati in katerih dobre namene pokvarijo lahkomišelnost in zapravljivost, tako da se svojega krojača šele tedaj spomnijo, kadar rabijo novo obleko, pri kateri priliki znajo svoje dobre namene tako lepo predstaviti, da jim krojač veruje in jim da novega kredita. Pri taci odjemalcih naposled ni izgubljeno vsako upanje na rešitev, dasi — odkrito povedano — kar nič ne pripomorejo k racionalnemu razvoju obrta.

V drugo, absolutno slabo vrsto odjemalcev, spadajo tisti, kateri naredo naročilo že z namenom, da ničesar ne plačajo. To so najnevarnejši naročniki in žal, njih število ni majhno. Taki ljudje ne izkoriščajo samo krojačeve lahkomišelnosti in neizkušnosti, ampak čestokrat tudi njegovo dobroto in njegovo poštenje. Zlasti začetnikom znajo imponirati, a v svojo zagotovitev zahtevajo pri obleki kake posebnosti tako, da postane obleka za druge nerabna, ako bi krojač bil slučajno dobil kako svarilo in bi ga obšli pomisleki, še predno je dal obleko iz rok. Taki ljudje so že marsikacega dobrohotnega in poštenega obrtnika spravili na nič in gotovo ga ni krojača, ki bi ne bil vsaj nekajkrat šel tem ljudem v past.

Kdo torej krojača največkrat in najhuje oškoduje, je s tem povedano, saj ve in čuti to vsak krojač najbolje sam. Važnejše pa je vprašanje, kako se škode obvarovati, In tu je začetni pri geslu, katero stoji na čelu tem vrstam in katero pravi: krojač postani trd! Ljudem, katerih ne poznaš, vsaj v začetku ne obljubi prav nič. Če tudi sikhaj po krivici nezaupen, ti to ne bo ničesar škodovalo, ker ti resničen poštenjak tacega postopanja gotovo ne zameri. S časom, to je s škodo, se človek nekako navadi, preso-

jati ljudi, v začetku pa sledi navadno jedni neumnosti druga. Nepoznanega naročnika vprašaj najprej za ime, za njegov stan in za stanovanje in če je mogoče, poizvedi takoj, kako in kaj je ž njim. Prej blaga nikar ne vreži, tudi če ti je obljubljen takojšnje plačilo. Plačilo na obroke sprejmi od nepoznanih ljudij samo tedaj, če so njegove razmere take, da lahko prideš do svojega denarja, ako so poizvedbe o naročniku ne glase dobro, ali če poizvedbe sploh niso imele uspeha, potem odkloni naročbo z vso odločnostjo. Nepoznanega naročnika lahko tudi vprašaš za reference, a če je po stanu naročnika treba, zahtevaj, da naj kdo zanj jamči.

Prav takisto odločen pa bodi krojač tudi proti dobrim znancem. Nikdar naj ne pozabi starega pregovora, da je vsega prijateljstva konec tam, kjer gre za denar. Le preveč je taci prijateljev, ki zahtevajo od krojača Bog zna kaj vse, sami pa svojih prijateljskih dolžnostij niti s točnim plačevanjem nečejo izpolnjevati. Sploh je pa najbolje, ako je človek v kupčiji samo človek in družega nič.

Boljše je, dalati manj, a da je zaslužek gotov, kakor imeti mnogo dela pa ne gotovega zaslužka. To je resnica, katera se vse premalo uvažuje. Mnogo je krojačev, ki mislijo, da „množina izda“, pa ne vedo, da rokodelec ne sme spekulirati, ako naj njegova obrt na zdravi podlagi stoji. Zaslužek ni tako velik, da bi se pri desetih oblekah pokrila izguba, katera je nastala, ker za jedno obleko ni bilo plačila. (Konec sledi).

Kmetijstvo.

Travnik.

(Konec.)

Namakajmo suhe travnike. Napeljana voda je najboljši pripomoček, s katerim moremo povikšati dohodke naših travnikov.

Omenili smo, da je zemlja lukničasta in da ima sposobnost iz zraka in iz raztopljen, katere do nje dohajajo, povzivati razne, rastlinam potrebne tvarine. Najpomembnejši uspeh na travnike napeljane vode, je tedaj v tem, da se v napeljani vodi raznotere mineralske tvarine nahajajo.

Voda pa ne gnoji samo, ampak uniči tudi mah in temu jednake rastline, čisti zemljo in jej jemlje razne škodljive železne soli. Voda more rastline slane ubraniti, ali če je ponoči padla huda slana, moremo z vodo mraz ublažiti. Gnojilna moč vode je tudi v tem, da ona razkrojuje redilne tvarine, ki se nahajajo v zemlji. V vodi, celo v deževnici, nahajamo manj ali več ogljenčeve kisline, kar povišuje njeno dobroto, in zato ima voda znaten vpliv na razkrajeno rudniških tvarin v zemlji. Z namakanjem moremo tedaj prav dobro pomagati travnikom,

Fašoda. — Francoska vlada se je udala angleški zahtevi in se je odrekla Fašodi, katero je bila zasedla. Vzlic temu pa nadaljujeta Francija in Angleška s pripravimi za vojsko in angleški ministerski predsednik lord Salisbury je sam priznal, da še niso odstranjeni vsi vzroki nastalemu konfliktu. Domneva se, da si hoče Anglaška sedaj zagotoviti Egipt, kar bi utegnilo prouzročiti velike in miru sila nevarne komplikacije.

Kreta. — Turškemu vladanju na Kreti je končno odzvonilo. Turško vojaštvo je začelo zapuščati otok, istotako turško uradništvo, katero je moralo izročiti vso upravo domačinom. V kratkem bodo velesile grškega princa Jurija slovesno instalirale kot princ-guvernerja in mu izročile vlado. Tako je naposled po mnogih ustajah in krvavih bojah postal ta otok svoboden. Ali bo v novih razmerh tudi srečen?

Obrtnija.

Kaj provzroči krojaču največ škode in kako se je ubrani?

(Spisal M. K u n c.)

(Konec.)

Geslo: Krojač, postani trd!

Zelo krivo je mnenje, da se brezvestni ljudje nahajajo samo mej gotovimi stanovi. Izkušnja uči, da mora biti krojač nezaupen proti vsakemu, naj bode visokega ali nizkega stanu. Najboljše sredstvo, ubraniti se škode in nesreče, je pač to, da se nikomur preveč ne kreditira. Ako more človeč ž kdaj v loterijo nesti svoj denar, naj vsaj preveč ne riskira. Naročniku naj se da le gotov, njegovim plačilnim razmeram primeren kredit in naj se dogovori ž njim v naprej, da dobi drugo naročbo šele potem, ko je prvo popolnoma poravnal. Zlasti nasproti mladim ljudem je treba previdnosti ker ti izgube često ves pogum plačatii kadar zagledajo velik račun in krojač mora večkrat slišati popolnoma opravičeno očitaje: Zakaj ste mu kreditirali? Za izgubo bi bila tudi jedna obleka zadostoval. Krojači, kateri znajo zlasti mlade ljudi pridobiti, da mnogo naroče in ki dotičnike, kadar je račun narasel, neprenehoma preganjajo — tudi tacih krojačev je dobiti — ne šteje nihče mej reelne obrtnike. Tudi ugled tacih mojstrov ne traja dolgo. Pravočasni opomini in doposlatev računov pomagajo tu in tam, najboljše pa je, da se sploh ne delajo kupčije z ljudmi, ki plačajo še le potem, ko so bili opominjani. Ko bi tako ravnali vsi krojači, bi bilo vseh neznosnih razmer kmalu konec.

Na iztoženje se ni zanašati. Kdor kaj ima, se ne pusti tožiti, kdor pa ničesar nima, tistemu tudi ni ničesar vzeti in ima krojač samo čast, da mora še pravdne troške plačati. Tožba je toliko nevarnejša, ker v Avstriji zakoni ščitijo in varujejo dolžnika kar morejo. Dohodka do 800 gld. ni možno zarubiti in isto tako ni možno zarubiti hišnih potrebščin in pohištva. Dolžniku jo možno vzeti samo mej luksu spadajoče stvari a ljudje, ki nečejo plačevati svojih dolgov, sploh nimajo takšnih

stvari! Kjer je upnik po zakonih izročen dolžniku na milost in nemilost, tam je možno dati samo jeden nasvet: kredit naj se utesni na kolikor najmanj mogoče.

Pisatelj teh vrst sem pri obrtni enketi na Dunaju spravljal te razmere na razgovor in zahteval, naj se zakonito zavaruje plačilo rokodelskih izdelkov.

Posledica tega nasveta je inicijativni predlog, kateri je podala jedna skupina poslancev avstrijskega državnega zbora in po katerem naj bi se malim obrtnikom pridržala nekaka lastninska pravica do vseh njihovih naročnikom izročenih izdelkov, dokler ti izdelki niso popolnoma plačani. Ali postane kdaj kaj iz tega predloga, tega seveda ni mogoče prorokovati, dasi bi se ž njim uzakonila po mojem mnenju povsem naravna pravica.

Resnično in izdatno zboljšanje razmer pa se doseže jedino le s tem, da se kredit znatno utesni. Ako bi začelniki začeli svojo obrt s trdnejšimi načeli in gledali bolj na kakovost naročnikov, kakor pa na njih štedilo, bi varovali samo svojo lastno korist. Od skupnih korakov, mejsebojnega porazumljevanja, sestavljanja „črnih knjig“ v katere bi se vpisovali slabi plačniki, je po dotičnih narejenih izkušnjah pričakovati le delnega uspeha, zlasti ker je le težko doseči jedinstvo in ker taka jedinstvo navadno ne traja dolgo. V deželah, kjer je upnik bolje zavarovan napram dolžniku, tam je seveda možno tudi več riskirati, kjer pa ni tako, tam je vsekako tisti na najboljšem stališču, kdor najmanj kreditira.

Praktična izkušnja je najboljše navodilo, žal, da igra pri njej prvo ulogo pregovor, da škoda človeka izuči. Blagor mu, kdor se po škodi ne da prečestokrat opominjati. Kdor še v pravem času spozna, da z lahkomišljenim kreditiranjem samo svoje imetje in svojo delavno moč zapravlja in da je naravnost neodpustno, tuje ljudi oblačiti, pri svojih lastnih ljudeh pa štediti in stiskati.

Utesnitev kredita — to bi moralo biti geslo vseh krojačev. Za vzgled naj bodo konfekcionarji, katerih tisti zadolževalci po poklicu nikdar ne nadlegujejo in katerim sel vsed tega dosti bolje godi, kakor krojačem, ki delajo za naročnike in katerim dela iztirajevanje zaslužka več sivih las, nega vse strokovne kalamitete skupaj.

Kmetijstvo.

Poglavje iz svinoreje.

Svinjereja na Kranjskem še davno ni tako razvita kakor bi mogla in morala biti. Naša c. kr. kmetijska družba se sicer tudi za svinjerejo zavzema in je kakor na drugih, tako tudi na tem polju dosegla jako lepih uspehov, a naš kmet je še indoleten in zato tudi svinjereja na Kranjskem še dolgo ni na vrhuncu.

In vendar donaša svinjereja obilnih koristij, ako je umna. Od svinje malone lahko vse porabiš in obrneš v